ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Η Επανάσταση του 1821 θεωρείται αστικοδημοκρατική επανάσταση, εμπνευσμένη απ' τη μεγάλη Γαλλική Επανάσταση του 1789. Η ελληνική αστική τάξη της εποχής (έμποροι – εφοπλιστές) υπήρξε ηγεμονική δύναμη μιας εθνικής αντιφεουδαρχικής επανάστασης.

του **Δημήτρη Γρηγορόπουλου**

Η Επανάσταση του 1821 έχει μελετηθεί ευρέως απ' την ελληνική ιστοριογραφία με την ιστορική και λογική μέθοδο, την περιγραφή αλλά και την ιδεολογική ερμηνεία. Στην ιστορική ανάλυση του φαινομένου η ιδεολογική ή ταξική ερμηνεία ενυπάρχει αναπόφευκτα ανεξαρτήτως του βαθμού συνειδητότητας και των ορίων της. Θεωρητική και μεθοδολογική βάση των ιστορικών φαινομένων (γενικότερα των κοινωνικών) είναι η ιστορική και λογική ανάλυση.

Η λογική ανάλυση προσδιορίζει την ουσία, τις νομοτέλειες που καθορίζουν ένα φαινόμενο. Η ιστορική ανάλυση περιγράφει την εξελικτική πορεία του.

Η ιστορικολογική ανάλυση στις ταξικές κοινωνίες επηρεάζεται απ' τις ταξικές αντιθέσεις. Αν και η αστική ιδεολογία αποκλείει την αξιολογία (άρα και την ταξική προσέγγιση) απ' την έρευνα των κοινωνικών φαινομένων, στην πραγματικότητα η έρευνά τους επηρεάζεται απ' το ταξικό συμφέρον. Η άρχουσα τάξη σε γενικές γραμμές επιχειρεί να συγκαλύψει τις ταξικές αντιθέσεις και τον εκμεταλλευτικό χαρακτήρα του συστήματος. Ο μαρξισμός δέχεται το κριτήριο της ταξικής ερμηνείας, θεωρώντας την απαραίτητη για την ανάλυση της ταξικής κοινωνίας. Αυτή όμως η ορθή θεωρητική θέση δεν εξασφαλίζει αυτόματα την ορθή ερμηνεία των κοινωνικών φαινομένων. Αυτή εξαρτάται απ' την επάρκεια του υλικού, την ικανότητα του ερευνητή, την ανάλυση των φαινομένων καθαυτά χωρίς την προκρούστεια κλίνη της πολιτικής σκοπιμότητας, που πρέπει σαφώς να διαχωρίζεται απ' την αντικειμενική ταξική ανάλυση.

Στην ανάλυση και αποτίμηση της Επανάστασης του 1821 η μαρξιστική ιστοριογραφία, αν και σαφώς υποδεέστερη στα μέσα έρευνας απ' την αστική και τη μικροαστική, υπερτερεί έναντι αυτών καθώς έχει προσδιορίσει ένα γενικό πλαίσιο επιστημονικής ερμηνείας των βασικών

παραμέτρων – ζητημάτων που έχουν τεθεί σε σχέση με την ελληνική Επανάσταση του 1821:

Πρώτο, για τον χαρακτήρα της επανάστασης, δεύτερο, για τις κινητήριες δυνάμεις της, τρίτο, για τα εθνικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά αποτελέσματά της, τέταρτο, για τη σχέση της επανάστασης με τις Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) στη διάρκεια αλλά και στην έκβασή της. Στο καθοριστικό ζήτημα του χαρακτήρα της επανάστασης η αστική ιστοριογραφία απολυτοποιεί τον εθνικό ενοποιητικό χαρακτήρα της και την ιδεολογική αναβίωση της αρχαιότητας. Απεναντίας, η μαρξιστική ιστοριογραφία, με πρώτο τον Σκληρό, τον Κορδάτο στη συνέχεια, που πραγματοποιεί τη μεγάλη τομή, τον Ζέβγο στον Μεσοπόλεμο και άλλους νεότερους, εισάγει την ιστορικοϋλιστική μέθοδο ανάλυσης, τον τρόπο παραγωγής, τις τάξεις και την πάλη τους, αλλάζοντας ριζικά την οπτική της ελληνικής ιστοριογραφίας.

Πρώτο: Το επίδικο της αστικής και μαρξιστικής ιστοριογραφίας για το χαρακτήρα της επανάστασης (αν ήταν κοινωνικός ή εθνικός) λύθηκε με την επικράτηση της μαρξιστικής άποψης. Η Επανάσταση του 1821 θεωρείται αστικοδημοκρατική, εμπνευσμένη απ’ τη μεγάλη Γαλλική Επανάσταση του 1789. Η ελληνική αστική τάξη της εποχής (έμποροι – εφοπλιστές) υπήρξε ηγεμονική δύναμη μιας εθνικής αντιφεουδαρχικής επανάστασης. Η αστική επανάσταση έχει εθνικοκοινωνικό χαρακτήρα. Για να υπηρετήσει τα συμφέροντά της, προωθεί τη συγκρότηση του έθνους-κράτους ενάντια στον φεουδαρχικό κατακερματισμό και στον ξένο ζυγό.

Δεύτερο: Η διάταξη των δυνάμεων είναι αντίστοιχη του χαρακτήρα της επανάστασης. Κινητήριες δυνάμεις της επανάστασης είναι το εφοπλιστικό και το εμπορικό κεφάλαιο (αστική τάξη της εποχής) που αποτελούν τον ηγεμόνα του κινήματος. Η αστική τάξη προσδιορίζει το στόχο της επανάστασης (απαλλαγή από τον τουρκικό ζυγό και το φεουδαρχισμό) και ηγείται των επαναστατικών δυνάμεων. Η αγροτιά είναι ο κύριος φορέας της επανάστασης, όχι όμως και ο ηγετικός. Στις επαναστατικές δυνάμεις εντάσσονται οι συντεχνίες και η φτωχολογιά στις πόλεις, οι ναυτικοί που επανδρώνουν τον ελληνικό στόλο. Στην επανάσταση προσχώρησαν και οι κοτζαμπάσηδες, όταν δεν μπόρεσαν να την αποτρέψουν.

Τρίτο: Η αστική τάξη από αντικειμενικές αδυναμίες αλλά και δικές της ανεπάρκειες κατόρθωσε να δημιουργήσει ανεξάρτητο κράτος μικρής έκτασης, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα του έθνους παρέμενε υπό τον τουρκικό ζυγό. Η επανάσταση νίκησε, ιδίως στην τελική φάση με την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων (ναυμαχία Ναβαρίνου). Η επέμβαση και τα τεράστια δάνεια, ιδίως απ’ την Αγγλία, υποθήκευσαν έκτοτε την ανεξαρτησία της χώρας. Η

αστική τάξη, δέσμια των αδυναμιών της, συμβιβάστηκε με την κοτζαμπάσικη αντίδραση. Έτσι δεν μπόρεσε να εκπληρώσει τη βασική εσωτερική αποστολή της, τη λύση του αγροτικού ζητήματος, την αναδιανομή της γης στους αγρότες και τους αγωνιστές, την κατάργηση των φεουδαρχικών (τσιφλικάδικων) σχέσεων στο χωριό (με περιορισμένες εξαιρέσεις). Οι εγκαταλελειμμένες γαίες των Τούρκων (εθνικές γαίες) δεν διανεμήθηκαν στους αγρότες, αλλά χρησιμοποιήθηκαν ως ενέχυρο για τη σύναψη νέων δανείων.

Η αδυναμία της αστικής τάξης να οδηγήσει στην ολοκλήρωση των εθνικών και κοινωνικών στόχων της επανάστασης δεν δικαιολογεί την άποψη που τη χαρακτηρίζει εξαρχής αντιδραστική λόγω του συμβιβασμού με τους κοτζαμπάσηδες και της εξωτερικής εξάρτησης, με συνέπεια να την εξαίρει απ' τις κινητήριες δυνάμεις της επανάστασης.

Τέταρτον: Οι Μεγάλες Δυνάμεις συνέβαλαν στην τελική φάση στην ανεξαρτησία της Ελλάδας, αλλά για να υπηρετήσουν τα ιδιαίτερα συμφέροντά τους. Στην αρχή, στο πλαίσιο της Ιεράς Συμμαχίας, τήρησαν αρνητική στάση και καταδίκασαν την Ελληνική Επανάσταση. Στη συνέχεια άλλαξαν στάση. Η Ρωσία λόγω γεωπολιτικής αντίθεσης με την Τουρκία και φιλοδοξίας να αναδειχθεί προστάτιδα των υπόδουλων χριστιανικών πληθυσμών της Βαλκανικής. Η Αγγλία, αν και υποστήριζε την ακεραιότητα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αντιμετώπισε θετικά την επανάσταση, όταν συνειδητοποίησε ότι ήταν αναπόφευκτη η απελευθέρωση της Ελλάδας και για να ανασχέσει τη ρώσικη επιρροή.

Η Αγγλία με όπλο τα δάνεια που χορήγησε στην επαναστατημένη Ελλάδα και αξιοποιώντας τον μεταπρατικό χαρακτήρα της ελληνικής αστικής τάξης κατάφερε να θέσει τη χώρα σε καθεστώς εξάρτησης, το οποίο διατηρήθηκε μέχρι τον Εμφύλιο Πόλεμο, οπότε τη σκυτάλη παρέλαβαν οι ΗΠΑ.

Πηγή:"ΠΡΙΝ"